

Αποδίδεται με λαμπρότητα η νέα Εθνική Πινακοθήκη

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Η Εθνική Πινακοθήκη, με την επέκταση και ανακαίνιση των χώρων της, αποτελεί «το πρώτο μεγάλο έργο του υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού στη νέα δεκαετία», όπως τονίζει σε ανακοίνωσή του το ΥΠΠΟΑ. «Η Εθνική Πινακοθήκη θα ανοίξει τις πύλες, στους Έλληνες και στους ξένους επισκέπτες και φιλότεχνους, μόλις το επιτρέψουν τα μέτρα για την πανδημία, με την περιοδική έκθεση “Το 1821 στη ζωγραφική. Η Ελλάς απαιτεί την ιστορική Πινακοθήκη της” με έργα από τις συλλογές της του 19ου αιώνα», προσθέτει το υπουργείο.

Στην ανακοίνωση επισημαίνεται ότι «η Εθνική Πινακοθήκη αποδίδεται συμβολικά στις 24 Μαρτίου, όπως όρισε ο πρωθυπουργός, Κυριάκος Μητσοτάκης, κατά την επίσκεψή του στο ΥΠΠΟΑ, στις 2 Αυγούστου 2019. Η Εθνική Πινακοθήκη σηματοδοτεί την έναρξη των εορτασμών της επετείου των 200 ετών από την Ελληνική Επανάσταση. Η ελληνική τέχνη του 19ου και του 20ού αιώνα, που φιλοξενείται στις αίθουσες της νέας Εθνικής Πινακοθήκης, εξελίσσεται παράλληλα με την Ιστορία της ελεύθερης Ελλάδας και τη δημιουργία του

ελληνικού κράτους».

Ακολουθεί το πλήρες κείμενο της ανακοίνωσης του ΥΠΠΟΑ:

«Η Εθνική Πινακοθήκη, με την επέκταση και ανακαίνιση των χώρων της, αποτελεί το πρώτο μεγάλο έργο του υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού στη νέα δεκαετία. Αποδίδεται συμβολικά στις 24 Μαρτίου, όπως όρισε ο πρωθυπουργός, Κυριάκος Μητσοτάκης, κατά την επίσκεψή του στο ΥΠΠΟΑ, στις 2 Αυγούστου 2019. Η Εθνική Πινακοθήκη σηματοδοτεί την έναρξη των εορτασμών της επετείου των 200 ετών από την Ελληνική Επανάσταση. Η ελληνική τέχνη του 19ου και του 20ού αιώνα, που φιλοξενείται στις αίθουσες της νέας Εθνικής Πινακοθήκης, εξελίσσεται παράλληλα με την Ιστορία της ελεύθερης Ελλάδας και τη δημιουργία του ελληνικού κράτους.

Η Εθνική Πινακοθήκη θα ανοίξει τις πύλες, στους Έλληνες και στους ξένους επισκέπτες και φιλότεχνους, μόλις το επιτρέψουν τα μέτρα για τη πανδημία, με την περιοδική έκθεση “Το 1821 στη ζωγραφική. Η Ελλάς απαιτεί την ιστορική Πινακοθήκη της”. Τα έργα της έκθεσης προέρχονται αποκλειστικά από τις ελληνικές και ευρωπαϊκές συλλογές της, με ζωγραφική του 19ου αιώνα. Εκτίθενται κατ’ εξαίρεση δύο πίνακες Ιταλών καλλιτεχνών, οι οποίοι ανήκουν στο Ίδρυμα Αντώνιος Ε. Κομνηνός. Παραχωρήθηκαν, γενναιόδωρα, για τις ανάγκες του επετειακού αφιερώματος. Όλοι οι πίνακες της έκθεσης είναι εμβληματικά έργα, τα οποία οι δημιουργοί τους τα εμπνεύστηκαν από τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας των Ελλήνων.

Η νέα Εθνική Πινακοθήκη

Η νέα δεκαετία βρίσκει την Εθνική Πινακοθήκη με 120 χρόνια αδιάλειπτης λειτουργίας, κτιριακά και μουσειογραφικά ανανεωμένη. Ως σύγχρονο μουσείο Τέχνης αναδεικνύει τη φυσιογνωμία του Πολιτισμού της Ελλάδας αλλά και τη θέση που επάξια κατέχει στον παγκόσμιο πολιτισμό. Η μόνιμη έκθεση της Πινακοθήκης τώρα ξεδιπλώνεται σε 1.000 πίνακες- από τους 20.000 που φυλάσσονται στις αποθήκες- αποδεικνύοντας τη μεγάλη αξία των πλούσιων συλλογών της. Το πρώτο μνημειώδες έργο που υποδέχεται τους επισκέπτες, μπαίνοντας από την κεντρική είσοδο, είναι η «Λαϊκή Αγορά» (1979-1982) του Παναγιώτη Τέτση, ένα εμβληματικό έργο, που αναβλύζει τη χαρά της ζωής και της δημιουργίας, σε μία έκρηξη χρωμάτων, υπογραμμίζοντας τον οικουμενικό χαρακτήρα της σύνθεσης.

Το μεγάλο έργο επέκτασης της Εθνικής Πινακοθήκης ξεκίνησε το 2011 και ολοκληρώθηκε το 2021, δέκα χρόνια μετά. Το 2014 το έργο παραδόθηκε χωρίς προβλήματα και με εγγυημένη τη χρηματοδότησή του. Θα μπορούσε να παραδοθεί

το 2018, αν δεν είχαν μεσολαβήσει τέσσερα χρόνια, κατά τα οποία δεν υπήρξαν συντονισμός των εμπλεκομένων φορέων, χρονοδιάγραμμα και προγραμματισμός των εργασιών, οπότε το εργοτάξιο σχόλαζε. Η ανακαίνιση της Πινακοθήκης αποδείχθηκε έργο πολυσύνθετο, το οποίο χρειαζόταν συνεχή επίβλεψη του ΥΠΠΟΑ και επίλυση επί τόπου των προβλημάτων που ανέκυπταν.

Χρονικό του έργου επέκτασης και ανακαίνισης

Το κτίριο της Πινακοθήκης, με την υπογραφή των αρχιτεκτόνων Παύλου Μυλωνά και Δημήτρη Φατούρου, κηρύχθηκε ως νεώτερο μνημείο το 1998, ως κατεξοχήν έργο του μοντερνισμού. Οι όροι επέκτασης της Πινακοθήκης θεσμοθετήθηκαν το 2001 με ειδικό νόμο του υπουργείου Πολιτισμού. Στη συνέχεια, το υπουργείο Πολιτισμού ανέθεσε αρχικά, στους πρώτους μελετητές, στο γραφείο Π. & Κ. Μυλωνά και Δ. Φατούρου, την εκπόνηση προμελέτης, με χορηγία του “Ιδρύματος Μαρία Τσάκος”. Το 2008, το ΥΠΠΟ διηνήργησε δημόσιο διεθνή διαγωνισμό για τις οριστικές μελέτες, τις οποίες ανέλαβαν τα γραφεία “Αρχιτεκτονική ΕΠΕ Γραμματόπουλος-Πανουσάκης” και “Δ. Βασιλόπουλος & Συνεργάτες ΕΕ”.

Το έργο εντάχθηκε το 2011 στο ΠΕΠ Αττικής-ΕΣΠΑ 2007-2013 με χρηματοδότηση πρόσθετη από Εθνικούς Πόρους (ΠΔΕ) και από χορηγία του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος. Η πορεία των εργασιών διεκόπη το 2013, όταν προέκυψε πρόβλημα με τον υδροφόρο ορίζοντα του ποταμού Ιλισού, καθώς διαπιστώθηκε ότι βρισκόταν σε ανώτερο επίπεδο από το αρχικά προβλεπόμενο στις μελέτες. Χρειάστηκε συμπληρωματική σύμβαση με τον ανάδοχο, προκειμένου να καλυφθεί η δαπάνη της νέας μελέτης με την έγκριση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και πρόσθετη χρηματοδότηση 5.500.000 ευρώ για να διασφαλιστεί η στατικότητα του κτιρίου.

Η συνέχεια του έργου είχε διασφαλιστεί οικονομικά, παρά τις αντιξοότητες από την οικονομική κρίση, τον Δεκέμβρη 2014, ωστόσο η αποπεράτωσή του δεν υπήρξε προτεραιότητα του ΥΠΠΟΑ. Το εργοτάξιο της Εθνικής Πινακοθήκης είχε παραμείνει στάσιμο και χωρίς συγκεκριμένο χρόνο παράδοσης του έργου. Το έργο αποτέλεσε την απόλυτη προτεραιότητα για το ΥΠΠΟΑ, από τον Ιούλιο του 2019 και μετά. Τον Αύγουστο 2019 τέθηκε από την υπουργό Πολιτισμού και Αθλητισμού, Λίνα Μενδώνη, το συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, το οποίο τηρήθηκε απαρέγκλιτα. Παρά τις αντικειμενικές δυσκολίες που προέκυψαν εξαιτίας της πανδημίας (λιγότερος αριθμός εργαζομένων στο εργοτάξιο, κλείσιμο των εργοστασίων προμήθειας υλικών στη Γερμανία, στην Ιταλία, στην Αγγλία και στην Κίνα, καθώς και λιγότερο προσωπικό στα τελωνεία για τις εισαγωγές υλικών), η Εθνική Πινακοθήκη ανοίγει σήμερα, σύμφωνα με το καθορισθέν χρονοδιάγραμμα.

Η ανακαίνιση της Πινακοθήκης ολοκληρώθηκε υπό τη συνεχή εποπτεία της

υπουργού Λίνας Μενδώνη και του γενικού γραμματέα, Γιώργου Διδασκάλου και με την παρακολούθηση του έργου από τα στελέχη της Γενικής Διεύθυνσης Αναστήλωσης Μουσείων & Τεχνικών Έργων, τα οποία ανέλαβαν το βάρος της ολοκλήρωσης των κτιριακών εγκαταστάσεων, ενώ οι ανάδοχοι του έργου, σε πολλές περιπτώσεις, ξεπέρασαν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Τα στελέχη της Πινακοθήκης και οι εξωτερικοί συνεργάτες τους μερίμνησαν για την έκθεση των Συλλογών.

Το 2013, πριν από την έναρξη των εργασιών, η Πινακοθήκη εκκενώθηκε και τα έργα μεταφέρθηκαν σε αποθήκες στη Μαγούλα, στις οποίες δημιουργήθηκε η απαραίτητη υποδομή προκειμένου τα έργα να είναι απολύτως ασφαλή, ιδίως, μετά την κλοπή, της 9ης Ιανουαρίου 2012, όταν εκλάπη το «Γυνακείο Κεφάλι», έργο του 1939 του Πικάσο, (λάδι σε μουσαμά, διαστάσεων 56X40), το οποίο δώρισε ο καλλιτέχνης το 1949 στον ελληνικό λαό για την προσφορά του στην αντίσταση κατά των Γερμανών. Επίσης, εκλάπησαν τα έργα «Μύλος» (1905) του Ολλανδού Πιέτ Μοντριάν και ένα σχέδιο, σε χαρτί, θρησκευτικής απεικόνισης, αρχές 17ου αιώνα, που αποδίδεται στον Ιταλό Γκουλιέλμο Κάτσια (Μονκάλβο).

Σχεδιασμός

Ο σχεδιασμός της νέας Εθνικής Πινακοθήκης αναδεικνύει την αισθητική του κτιρίου στο αστικό περιβάλλον της Αθήνας και την τοποθετεί στο ισάξιο μουσειολογικό επίπεδο των αντίστοιχων μουσείων των μεγάλων ευρωπαϊκών πρωτευουσών. Αναλυτικά: Στο προϋπάρχον κτίριο των 9.720 τετραγωνικών μέτρων προστέθηκαν επιπλέον 11.040 τετραγωνικά μέτρα, υπερδιπλασιάζοντας τους λειτουργικούς του χώρους στα 20.760 τετραγωνικά μέτρα, συνολικά.

Το μουσείο αποκτά νέους εκθεσιακούς χώρους 2.230 τετραγωνικών μέτρων, σύγχρονες αποθήκες έργων τέχνης 1.645 τ.μ., αμφιθέατρο 350 θέσεων, χώρο εκπαιδευτικών προγραμμάτων, αίθουσα υποδοχής 910 τ.μ. όπου φιλοξενούνται, εκτός από το εκδοτήριο εισιτηρίων και το βεστιάριο, δύο πωλητήρια και σαλόνι ψηφιακής πληροφόρησης. Το νέο μουσείο έχει κατάλληλα εξοπλισμένους χώρους, όπως υπερσύγχρονα εργαστήρια συντήρησης, γραφεία διοίκησης, καθώς και βιβλιοθήκη, η οποία αναπτύσσεται σε δύο ορόφους. Διαθέτει, επίσης, δυο καφέ-εστιατόρια, με το δεύτερο στο τελευταίο επίπεδο του κτιρίου, προσφέροντας πανοραμική θέα προς την Ακρόπολη, τον λόφο του Λυκαβηττού και τον κόλπο του Σαρωνικού. Στο νέο κτίριο μπορούν να εκτεθούν 1.000 έργα ως μόνιμη συλλογή, ενώ προηγουμένως στο παλιό κτίριο ο αριθμός δεν μπορούσε να ξεπεράσει τα 400 έργα. Η νέα αίθουσα των περιοδικών εκθέσεων προσεγγίζει τα 2.000 τετραγωνικά μέτρα ενώ οι αποθηκευτικοί χώροι μπορούν να στεγάσουν 10.000 έργα.

Η νέα Εθνική Πινακοθήκη απέκτησε έναν επιπλέον όροφο καθώς και επιπλέον βάθος τριών επιπέδων. Στον κήπο που δημιουργείται νότια της ιστορικής κεντρικής πύλης, η Πινακοθήκη έχει μία είσοδο ανεξάρτητη από την οδό Μιχαλακοπούλου (στη συμβολή των οδών Μιχαλακοπούλου και Βασιλέως Κωνσταντίνου), η οποία είναι συμβατή με την ιδέα του Ιλισού ως υγρού στοιχείου. Με τον τρόπο αυτό συντηρείται η μνήμη του ποταμού Ιλισού και της ροής του νερού με τη δημιουργία ενός καναλιού και επιπλέον πρασίνου στον περιβάλλοντα χώρο. Το μουσείο διαθέτει, επίσης, ράμπες κυκλοφορίας των επισκεπτών με θέα στον ορίζοντα της πόλης, ασανσέρ και κλιμακοστάσια, πλήρη προσβασιμότητα για ΑμεΑ και σύγχρονα ηλεκτρομαγνητικά συστήματα ασφάλειας.

Κόστος κατασκευής

Το κόστος του έργου ανέρχεται στα 59.029.102 ευρώ. Στο ποσό αυτό τα 42.016.982 ευρώ προέρχονται από δημόσια χρηματοδότηση και τα 17.012.120 ευρώ από ιδιωτική χρηματοδότηση.

Το 71,2% της χρηματοδότησης του έργου επέκτασης αντιστοιχεί σε δημόσιους πόρους (Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Αττικής). Τα ψηφιακά προγράμματα της Πινακοθήκης, προϋπολογισμού 2.500.000 ευρώ, χρηματοδοτήθηκαν από το εθνικό σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Το 28,8% προέρχεται από δωρεές ιδρυμάτων και ιδιωτών.

Ευεργέτης της Πινακοθήκης είναι το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος με δωρεά 13.000.000 ευρώ. Μεγάλοι δωρητές είναι ο Θόδωρος και η Εμμανουέλα Βασιλάκη, ο Βασίλης και η Μαρίνα Θεοχαράκη, το Ίδρυμα Αντώνιος Ε. Κομνηνός, το Ίδρυμα Ευριπίδη Κουτλίδη, το Ίδρυμα Ωνάση, η κ. Dorothy Λάτση, ο Παναγιώτης και η Ειρήνη Λαμού. Δωρητές είναι το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και ο Νικόλας Δ. Πατέρας.

Η ιστορία της Εθνικής Πινακοθήκης

Η δημιουργία ενός μουσείου που θα συγκέντρωνε τις ταυτόσημες με την εμβέλεια της Ελλάδας, στον παγκόσμιο πολιτισμό, καλλιτεχνικές και αρχαιολογικές συλλογές γεννήθηκε ταυτόχρονα με τη γέννηση του ελληνικού κράτους, το 1830 και έπειτα. Το 1836 ο Βαυαρός αρχιτέκτονας Leo von Klenze εκπόνησε μία μεγάλη μελέτη για ένα “Παντεχνείον” που θα στέγαζε όχι μόνο τις αρχαιολογικές συλλογές και το Σχολείο των Τεχνών αλλά και μία Πινακοθήκη. Ωστόσο, αυτό το έργο δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Ο πρώτος πυρήνας της Πινακοθήκης δημιουργήθηκε το 1878, στο Πολυτεχνείο, και άνοιξε τις πύλες του για το κοινό με

117 έργα Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών, με σκοπό να λειτουργήσει ως παιδαγωγικό παράρτημα του Σχολείου των Τεχνών.

Το 1896 ο νομικός και φιλότεχνος Αλέξανδρος Σούτσος άφησε, με τη διαθήκη του, τη συλλογή του και την περιουσία του στο κράτος, με σκοπό τη δημιουργία ενός «Μουσείου Καλών Τεχνών».

Η Εθνική Πινακοθήκη ιδρύθηκε, επισήμως, τέσσερα χρόνια αργότερα, στις 10 Απριλίου 1900, με πρώτο έφορο τον ζωγράφο Γεώργιο Ιακωβίδη. Οι πρώτες συλλογές αριθμούσαν 258 έργα και προέρχονταν από το Πολυτεχνείο και το Πανεπιστήμιο ενώ το 1901 προστέθηκαν και τα 107 έργα της δωρεάς του Αλέξανδρου Σούτσου.

Το 1918 ανέλαβε την Πινακοθήκη ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου, λογοτέχνης, ο οποίος κατάφερε να εμπλουτίσει τη συλλογή της Πινακοθήκης με σημαντικά έργα Ελλήνων καλλιτεχνών, μεταξύ των οποίων η “Συναυλία των Αγγέλων” του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου.

Η Πινακοθήκη στεγάστηκε αρχικά στο κεντρικό κτίριο του Πολυτεχνείου σ’ έναν μικρό χώρο όπου παρέμεινε μέχρι το 1941, ενώ κατά τη διάρκεια του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου οι συλλογές της φυλάχθηκαν στο Αρχαιολογικό Μουσείο απ’ όπου τις παρέλαβε ο Μαρίνος Καλλιγάς. Ο ιστορικός τέχνης και βυζαντινολόγος ανέλαβε διευθυντής της Πινακοθήκης το 1949. Κατά τη θητεία του, σημαντικές αγορές εμπλούτισαν της συλλογές της Πινακοθήκης, ενώ το 1954 το κληροδότημα του Αλέξανδρου Σούτσου εντάχθηκε στο μουσείο. Με τον τρόπο αυτό, άνοιξε ο δρόμος για εξεύρεση λύσης στο πρόβλημα στέγασης της Πινακοθήκης.

Η Εθνική Πινακοθήκη σχεδιάστηκε από τους αρχιτέκτονες καθηγητές Νίκο Μουτσόπουλο, Παύλο Μυλωνά και Δημήτρη Φατούρο (ο πρώτος μελετητής αποχώρησε) κατά τα πρότυπα του μοντερνισμού. Ο διαγωνισμός προκηρύχθηκε το 1956 και μετά από πολλές καθυστερήσεις, σε σχέση με τη θέση του οικοπέδου, το πρώτο από τα σημερινά κτίρια θεμελιώθηκε το 1964 και εγκαινιάστηκε το 1968. Το 1976 ολοκληρώθηκε και το δεύτερο κτίριο υπό τον τότε διευθυντή Δημήτρη Παπαστάμο, ενώ τα επίσημα εγκαίνια της Πινακοθήκης τελέστηκαν πανηγυρικά από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Τσάτσο και τον πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Καραμανλή.

Από το 1992 διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης είναι η καθηγήτρια της Ιστορίας της Τέχνης Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα. Στη διάρκεια της θητείας της οργανώθηκαν επιτυχημένες εκθέσεις Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών που προσέλκυσαν εκατομμύρια επισκέπτες και εδραίωσαν το διεθνές προφίλ της

Πινακοθήκης.

Το 2000 η Πινακοθήκη έκλεισε 100 χρόνια ζωής. Στην πάροδο του χρόνου, οι ανάγκες που δημιουργούσε η εξωστρέφειά της σε συνδυασμό με τον πολλαπλασιασμό των έργων στις συλλογές της που ανήλθαν στα 20.000, την ασφυξία των περιορισμένων χώρων και την ανεπάρκεια των αποθηκών για φύλαξη και στέγαση των έργων, επέφερε την ανάγκη στέγασης της Πινακοθήκης σε ανανεωμένους, σύγχρονους χώρους».